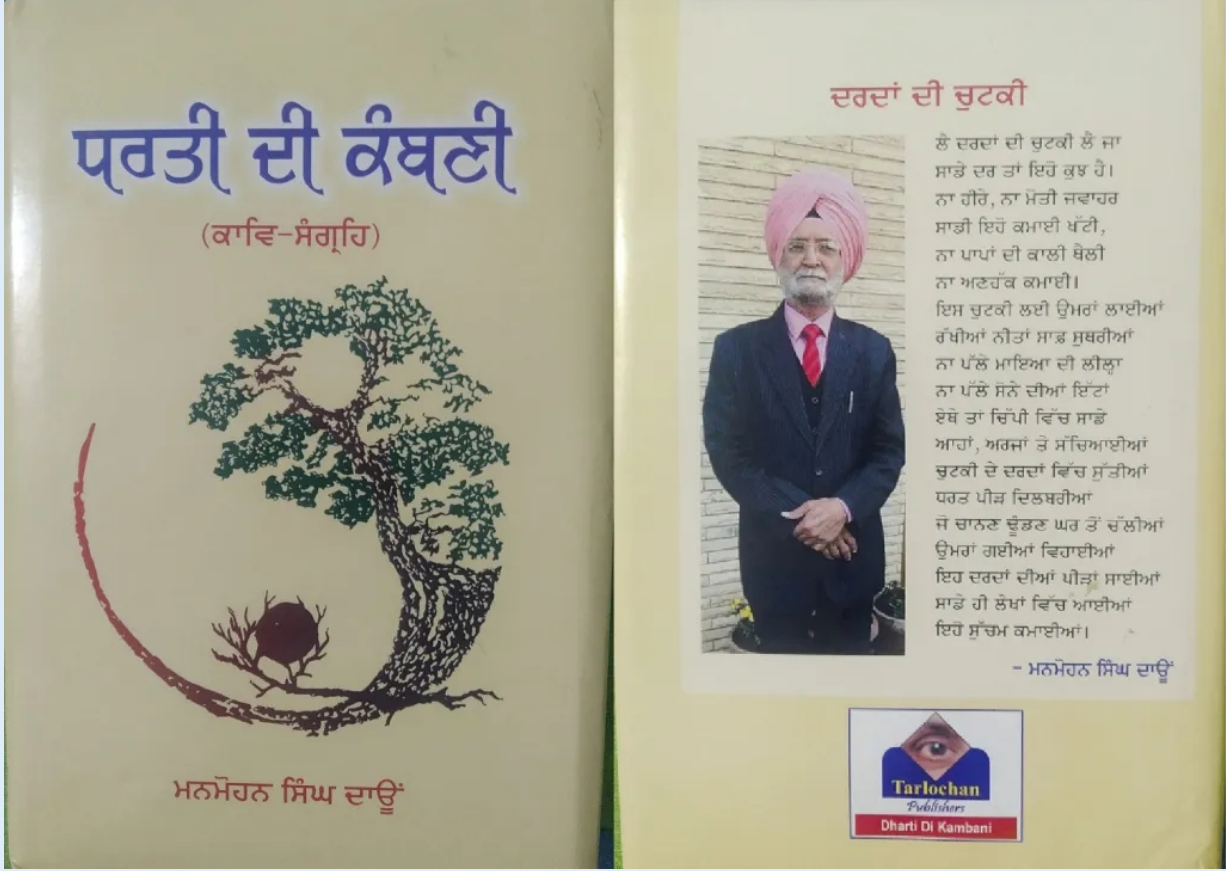

ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਧਰਮ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤੀ ਨੂੰ ਵੱਖ ਕਰਨ, ਫਿਰਕੂ ਨਫ਼ਰਤੀ ਭਾਸ਼ਣ ਕਰਨ ਉਤੇ ਸਖ਼ਤ ਪਾਬੰਦੀ ਲਗਾਉਣ, ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਆਗੂਆਂ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਕਾਰਕੁਨਾਂ ਉਤੇ ਧਾਰਾ 295 ਅਤੇ 295 ਏ ਹੇਠ ਦਰਜ ਝੂਠੇ ਅਤੇ ਨਜ਼ਾਇਜ਼ ਕੇਸਾਂ ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਬੰਨੀ ਗਰਤ ਹੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਿਆਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਅੰਧ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਰੋਕੂ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ 8 ਇਕਾਈਆਂ ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਜ਼ੋਨ ਵੱਲੋਂ ਕਰਵਾਈ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਪ੍ਰਤਿਵਾਦਕ ਮਿਲੀਟਰੀ ਵਿੱਚ ਵੱਧੋਂ ਵੱਧ ਸਮਲੀਨਤਾ ਕਰਨ ਦਾ ਫ਼ੈਸਲਾ ਕੀਤੀ ਗਿਆ।

ਸਹਿਜ-ਸੁਖਨ ਕਵਿਤਾ

ਵਰਲਡ ਪੰਜਾਬੀ ਟਾਈਮਜ਼
ਪ੍ਰੋ. ਨਵ ਸੰਗਤ ਸਿੰਘ

13 ਕਾਵਿ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਖਾਮੋਸ਼ ਚਸਮਾ (1971), ਦਰਦ ਸੰਗ ਦੇਸੀ (1975), ਮਿੱਟੀ ਦਾ ਰੁਦਨ (1986), ਰਾਤਾਂ ਪ੍ਰਭਾਤਾਂ (1988), ਅਗੰਮ ਅਗੋਚਰ (2003), ਸ਼ਾਇਰੀ ਦਾ ਸਰਵਰ (2007), ਸ਼ਾਇਰੀ ਸਾਗਰ (2011), ਉਦਾਸੀਆਂ ਦਾ ਬੁਹਾ : ਸੁਲੱਖਣੀ (2014), ਪੰਛੀ ਬਿਰਖ ਸੁਹਾਵੜਾ (2016), ਤਿੱਪ ਤੇ ਕਾਇਨਾਤ (2018), ਚਾਨਣ ਦੀ ਪੈੜ (2019), ਸਮਿਆਂ ਦੇ ਨਾਇਕ (2020) ਅਤੇ ਧਰਤੀ ਦੀ ਕੰਬਣੀ (2024)। ਇਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ ਦੋ ਕਿਤਾਬਾਂ 'ਸ਼ਾਇਰੀ ਸਾਗਰ' ਅਤੇ 'ਪੰਛੀ ਬਿਰਖ ਸੁਹਾਵੜਾ' ਇਨਾਮੀ ਹਨ। ਉਹਦੀਆਂ ਕਾਵਿ-ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੇ ਨਾਵਾਂ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹਦੇ ਜ਼ਿਹਨ 'ਚ ਕਿਤੇ ਨਾ ਕਿਤੇ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਮੌਜੂਦ ਹੈ ਤੇ ਉਹਦੀਆਂ ਵਧੇਰੇ ਕਿਤਾਬਾਂ ਪ੍ਰਕਿਰਤਕ ਜੀਵਨ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਨਾਲ ਵਾਬਸਤਾ ਹਨ।

ਗੀਵਿਊ ਅਧੀਨ ਕਾਵਿ ਸੰਗ੍ਰਹਿ (ਪਰਤੀ ਦੀ ਕੰਬਣੀ, ਤਰਲੇਚਨ ਪਬਲਿਸ਼ਰਜ਼ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ, ਪੰਨੇ 144, ਮੁੱਲ 250/-) ਇਸੇ ਸਾਲ ਫਰਵਰੀ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕੁੱਲ 76 ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਹਨੇ ਤਿੰਨ ਭਾਗਾਂ- ਪਹਿਲਾ, ਦੂਜਾ ਤੇ ਤੀਜਾ ਸਰਗ ਵਿੱਚ ਵੰਡ ਕੇ ਕ੍ਰਮਵਾਰ 'ਚਿੰਤਨ ਤੇ ਸੰਵੇਦਨਾ ਸੰਗ ਤੁਰਦੇ ਤੁਰਦੇ', 'ਅਤੀਤ ਦੀ ਖਿੜਕੀ' ਅਤੇ 'ਨਿੱਕੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ- ਵਰਤਮਾਨ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ' ਹੇਠ ਸਿਰਜਿਆ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਕ੍ਰਮਵਾਰ 40, 10 ਅਤੇ 26 ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।

ਇਸ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਦੀ ਇੱਕ ਹੋਰ ਵਿਲੱਖਣਤਾ ਇਹ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਆਮ ਕਿਤਾਬੀ-ਸਾਈਜ਼ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਛਾਪੀ ਗਈ, ਸਗੋਂ ਪੇਬੀ-ਸਾਈਜ਼ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋਈ ਹੈ। ਸਰਵਰਕ ਬੜਾ ਸੁਹਜਮਈ ਹੈ। ਅੰਤਿਮ ਸਰਵਰਕ ਤੇ ਲੇਖਕ ਦੀ ਫੋਟੋ ਸਮੇਤ ਇੱਕ ਕਵਿਤਾ ਹੈ- ਦਰਦਾਂ ਦੀ ਚੁਟਕੀ। ਹਰ ਸਰਗ ਦੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਚੌਥਰੀ ਵਜੋਂ ਤੁਕਾਤਬੱਧ ਕਾਵਿ-ਪੰਕਤੀਆਂ ਹਨ। ਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਵਿੱਚ 76+3+1=80 ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਹਨ।

ਭੂਮਿਕਾ ਵਜੋਂ ਲਿਖੇ ਸੰਖਿਪਤ ਪ੍ਰਾਕਥਨ ਵਿੱਚ ਕਵੀ ਨੇ ਦੇਸ-ਪਰਦੇਸ ਵਿੱਚ ਵਾਪਰਦੀਆਂ ਚਿੰਤਾਜਨਕ ਘਟਨਾਵਾਂ, ਅਣਮਨੁੱਖੀ ਵਰਤਾਰਿਆਂ, ਪੰਜਾਬੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ, ਤਹਿਜ਼ੀਬ, ਰਹਿਤਲ ਅਤੇ ਕਵਿਤਾ ਦੇ ਕਰਤਾਰੀ ਕਰਮ ਨੂੰ ਰੇਖਾਕਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਂਜ ਤਾਂ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਹੀ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਛੋਟੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਤੀਜੇ ਭਾਗ ਦੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਹੋਰ ਵੀ ਛੋਟੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਕੁਝ ਇੱਕ ਤਾਂ 6-6 ਪੰਕਤੀਆਂ ਦੀਆਂ।

ਦਾਊ ਨੇ ਵਿਸ਼ਵ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ, ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਦੇਸ਼-ਵਿਦੇਸ਼ 'ਚ ਰਚੀ ਜਾ ਰਹੀ ਪੰਜਾਬੀ ਕਵਿਤਾ ਦਾ ਡੂੰਘਾ ਅਧਿਐਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਕਵਿਤਾ ਮਹਿਜ਼ ਸ਼ਬਦਾਂ/ਅੱਖਰਾਂ ਦਾ ਚਮਤਕਾਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਸ 'ਚੋਂ ਵਕ੍ਰੇਕਤੀ ਤੇ ਵਿਸ਼ਿਸ਼ਟਤਾ ਵੀ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਪੱਖੋਂ ਉਹਦੀ 19 ਪੰਕਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਰਚੀ ਇੱਕ ਕਵਿਤਾ 'ਤੌਲੀਆ' ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ:

ਬਾਬਰੂਮ 'ਚ ਨਹਾਉਣ ਵੇਲੇ
ਮੈਂ ਅਤੇ ਤੌਲੀਆ
ਇੱਕ-ਮਿੱਕ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ
ਆ ਆਪਾਂ ਵੀ
ਇੰਜ ਹੀ ਮਿਲੀਏ
ਦੂਰੀ ਰਹੇ ਨਾ ਵਿਚਕਾਰ।
ਧੁੱਪ ਸੁੱਕਦੇ ਤੌਲੀਏ ਨੂੰ
ਉਹ ਨੀਬ ਲਾ ਤੱਕਣ ਲੱਗਦੀ ਹੈ। (138)

‘ਥਰਮਸ’ ਕਵਿਤਾ ਵਿੱਚ ਵੀ ਮੈਨੂੰ ‘ਤੌਲੀਆ’ ਵਰਗੀ ਕੈਫ਼ੀਅਤ ਤੈਰਦੀ ਨਜ਼ਰ ਆਈ ਹੈ:
“ਕਿੰਨੇ ਠੰਢੇ ਹੱਥ ਨੇ”
ਉਹ ਬੋਲੀ।
“ਦਿਲ ਤਾਂ ਥਰਮਸ ‘ਚ ਪਾਏ
ਦੁੱਪ ਵਾਂਗ ਗਰਮ ਐ।” (136)

ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕਿਸੇ ਛਿਣ ਵਿੱਚ ਵਾਪਰੇ ਰਹੱਸਾਤਮਕ ਅਨੁਭਵ ਦਾ ਵਰਤਾਰਾ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲਿਖਣ ਲਈ ਕਵੀ ਨੇ ਕੋਈ ਉਚੇਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਅਜਿਹੇ ਵਰਤਾਰੇ ਨੂੰ ਵਰਡਜ਼ਵਰਥ “spontaneous overflow of our powerful feelings” ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਦਾਊ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਚਿਹਨਮਈ/ਪ੍ਰਤੀਕਮਈ ਹਨ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਧੇ-ਸਾਢੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਦਰਅਸਲ ਅਜਿਹੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਉਹ ਕਿਸੇ ਅਦਿੱਖ ਚੀਜ਼ ਵੱਲ ਸੰਕੇਤ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ:

ਅੰਬਰ ਤੇ ਉਡਦੀ ਘੁੱਗੀ
‘ਪਿਕਾਸੋ’ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਾਉਂਦੀ (16)

ਸ਼ਾਇਰੀ ਉਦਾਸੀਆਂ ਲਈ ਗਾਉਂਦੀ ਰਬਾਬ ਹੈ (25)

‘ਕੁਝ ਸੋਚੀਏ ਦੇਸ ਪੰਜਾਬ ਲਈ’ (30-31) ਇਸ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਦੀ ਅਜਿਹੀ ਕਵਿਤਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਕਵੀ ਦੀ ਆਪਣੇ ਵਤਨ, ਮਿੱਟੀ, ਪੰਜਾਬ ਪ੍ਰਤੀ ਬਿਹਬਲਤਾ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਈ ਹੈ। ਪੂਰੇ ਦੋ ਪੰਨਿਆਂ ਤੇ ਫੈਲੀ ਇਸ ਕਵਿਤਾ ਵਿੱਚ ਕਵੀ ਪੰਜਾਬ ਬਾਰੇ ਚਿੰਤਾ ਦੇ ਨਾਲ ਚਿੰਤਨ ਵੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਧੀਆਂ, ਪਾਣੀਆਂ, ਪਰਦੇਸ ਜਾ ਰਹੇ ਬੱਚਿਆਂ, ਮਾਂ-ਬੋਲੀ, ਖੁਦਕੁਸ਼ੀਆਂ, ਕਿਰਤ, ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ, ਸਭਿਆਚਾਰ ਆਦਿ ਪ੍ਰਤੀ ਡੂੰਘੀ ਸੰਵੇਦਨਾ ਨਾਲ ਲਬਰੇਜ਼ ਇਸ ਕਵਿਤਾ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ ਅੱਖਾਂ ਦਾ ਨਮ ਹੋਣਾ ਸੁਭਾਵਿਕ ਹੈ ਤੇ ਇਹੋ ਕਵਿਤਾ ਦਾ ਹਾਸਲ ਹੈ।

ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਵਿਚਲੀਆਂ ਦੋ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ‘ਪੇਡੂ ਘਰ’ (38-39) ਅਤੇ ‘ਸ਼ਹਿਰੀ ਘਰ’ (41-42) ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਪਿੰਡ ਅਤੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਘਰ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨਦੇਹੀ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਜਿੱਥੇ ਪਹਿਲੀ ਕਵਿਤਾ ਵਿੱਚ ਚੁੱਲਾ-ਚੌਂਕਾ, ਓਟਾ, ਡਿਊਝੀ, ਦਲਾਨ, ਕੋਠੜੀ, ਵਿਹੜਾ, ਬੁਹਾ, ਖਿੜਕੀ, ਮੇਘਾ, ਚੁਬਾਰਾ, ਬੈਠਕ, ਟਾਂਟ, ਸਬਾਤ, ਝਲਿਆਨੀ, ਆਲੇ, ਆਲੀਆਂ, ਪੱਤੀ, ਬੀਰੀ, ਟੋਭਿਆਂ, ਖੂਹਾਂ, ਖੇੜਿਆਂ, ਬਾੜਿਆਂ, ਪਥਵਾੜਿਆਂ, ਜਮਾਬੰਦੀ ਜਿਹੇ ਸ਼ਬਦ ਅੱਜ ਦੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਲਈ ਓਪਰੇ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਉੱਚਾਰਣ ਅਤੇ ਵਰਤੋਂ-ਵਿਹਾਰ ਪੱਖੋਂ ਵੀ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹਨ, ਉਥੇ ਸ਼ਹਿਰੀ ਘਰ ਵਿੱਚ ਚੌਂਕ, ਕਲੋਨੀ, ਸਟਰੀਟ, ਮਹੱਲਾ, ਸੈਕਟਰ, ਕੋਠੀ, ਬੰਗਲਾ, ਕਾਲ-ਬੈੱਲ, ਡਰਾਇੰਗ ਰੂਮ, ਕਿਚਨ, ਵਾਸ਼ਰੂਮ, ਵੇਟਿੰਗ ਰੂਮ, ਗੇਸਟ ਰੂਮ, ਪਰਸਨਲ ਰੂਮ, ਬਾਰ ਕਾਰਨਰ, ਲਿਫਟਾਂ, ਪਰਦੇ, ਗਮਲੇ, ਗੇਟ, ਲੌਕ ਜਿਹੇ ਸ਼ਬਦ ਆਧੁਨਿਕ ਤਹਿਜ਼ੀਬ ਨਾਲ ਵਾਬਸਤਾ ਹਨ।

‘ਪਰਵਾਸ ਦੀ ਦੌੜ’ (43-45) ਵਿੱਚ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ, ਨਰਸਿੰਗ ਆਦਿ ਉਚੇਰੀਆਂ ਡਿਗਰੀਆਂ ਹਾਸਲ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਯੁਵਕ-ਯੁਵਤੀਆਂ ਆਈਲਟਸ ਕਰਨ ਪਿੱਛੋਂ ਜ਼ਮੀਨ ਵੇਚ ਕੇ, ਕਰਜ਼ਾ ਲੈ ਕੇ ਧੜਾਧੜ ਵਿਦੇਸ਼ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਪਰ ਕਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਸ ਵਿਹਾਰ ਤੇ ਹੰਝੂ ਕੇਰਦਾ, ਖੁਰਦੇ ਤੇ ਖੇਖਲੇ ਹੁੰਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸਲਾਮਤੀ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਏਥੇ ਹੀ ਰਹਿਣ ਦੀ ਅਪੀਲ ਸਮੇਤ ਧਰਤ-ਸੁਹਾਵੀ ਦੀ ਸੁਖ-ਸ਼ਾਂਤੀ ਲਈ ਅਰਦਾਸ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪਰਵਾਸ ਦੀ ਪੀੜਾ ‘ਤੈਰਦੇ ਪੱਤੇ ਦੀ ਦਾਸਤਾਨ’ (58-59), ‘ਪ੍ਰਦੇਸ ਤੁਰਨ ਦਾ ਵੇਲਾ’ (78-79) ਵਿੱਚ ਵੀ ਵਿਦਮਾਨ ਹੈ।

ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਵਰਕੇ ਵੀ ਇਸ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣੇ ਹਨ। ਜਿਸ ਵਿੱਚ ‘ਮਰਜੀਵੜੀਆਂ’ (53-54) ਕਵਿਤਾ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਹੀਨ ਬਾਗ ਦੀਆਂ ਜੁਝਾਰੂ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਪਿੱਠ ਥਾਪੜੀ ਗਈ ਹੈ। ‘ਮਨੀਪੁਰ ਅਣਮਨੁੱਖੀ ਤਾਂਡਵ’ (88-89) ਵਿੱਚ ਧੀਆਂ ਦੀ ਅਸਮਤ ਤੇ ਚਿੰਤਾ ਹੈ। ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਵਿਚਲੇ ‘ਗੀਤ’ (82-83) ਵਿੱਚ ਕਵੀ ਦਾ ਵਿਰਸੇ ਤੇ ਵਿਰਾਸਤ ਪ੍ਰਤੀ ਹਉਕਾ ਤੇ ਰੁਦਨ ਹੈ। ‘ਗੀਤ’ (84-85) ਵਿੱਚ ਅੰਨਦਾਤੇ ਦੀ ਬੇਬਸੀ ਹੈ।

ਗੁਰਬਾਣੀ, ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ, ਸੂਫ਼ੀ ਕਵਿਤਾ ਵਿੱਚ ਵਰਤੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਅਨੁਗੂੰਜ ਕਿਤੇ-ਕਿਤੇ ਸੁਣੀਂਦੀ ਹੈ— ਵਰੰਦੇ, ਚੜ੍ਹੰਦੇ, ਤਪੰਦੇ, ਉਸਰੰਦੇ, ਬੀਵੰਦੇ, ਜਗੰਦੇ, ਵਟੰਦੀ, ਭਵੰਦੀ, ਰਾਤੜੀ; ਪੁਆਧੀ ਸ਼ਬਦ ਪੰਡੋਕਲੀ (51) ਜਾਂ ਫਿਰ ਹਿੰਡ (52), ਚਲਕੜ (56) ਆਦਿ। ਸਰਗ ਦੂਜਾ ਦੀਆਂ ਲੱਗਭੱਗ ਸਾਰੀਆਂ ਹੀ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਰਸੇ ਦੀਆਂ ਵਿੱਸਰੀਆਂ ਵਸਤਾਂ ਨੂੰ ਪੁਨਰ-ਜੀਵਤ ਕਰਨ ਦਾ ਆਹਰ ਹੈ— ਚੱਕੀ, ਕਟੋਰਾ, ਪੇਰ, ਚੁੱਲਾ, ਤੰਗਲੀ, ਮਿੱਟੀ ਦਾ ਡਲਾ ਆਦਿ ਪੇਡੂ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਹਨ, ਜੋ ਹੁਣ ਸ਼ਹਿਰੀਕਰਨ ਦੀ ਆੜ ਹੇਠਾਂ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਲੁਪਤ ਹੁੰਦੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

ਅਸਲ ਵਿੱਚ ‘ਧਰਤੀ ਦੀ ਕੰਬਣੀ’ ਕਵੀ ਦੇ ਕੋਮਲ ਅਹਿਸਾਸ ਹਨ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਹਿਜ, ਸੁਹਜ, ਸੁਖਨ, ਸੰਬਲ ਦਾ ਓਹਰਾ ਹੈ; ਚਿੰਤਾ ਦੀ ਥਾਂ ਚਿੰਤਨ ਹੈ; ਕੁਦਰਤ ਨੂੰ ਗਲਵੱਕੜੀ ਹੈ; ਵਿਰਸੇ ਦੀਆਂ ਮੋਹ-ਭਿੰਜੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਹਨ। ਕਵੀ ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਦਾਊ ਦੀ ਨਿਰਉਚੇਚ, ਭਾਵਨਾ-ਭਰਪੂਰ ਕਵਿਤਾ ਦਾ ਸ਼ੈਰ-ਮਕਦਮ!

“ਤੇਪਿਆਂ ਵਾਲੀ ਕਮੀਜ਼”

ਕਿਤਾਬ:- ਤੇਪਿਆ ਵਾਲੀ ਕਮੀਜ਼ (ਕਹਾਣੀ ਸੰਗ੍ਰਹ)

ਲੇਖਕ:- ਰਣਬੀਰ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰਿੰਸ

ਸੰਪਰਕ:- 99151-41606

ਪਬਲੀਕੇਸ਼ਨ:- ਸਾਦਿਕ ਪਬਲੀਕੇਸ਼ਨਜ਼ ਜੇਧਪੁਰ
ਪਾਖਰ (ਬਠਿੰਡਾ)

ਮੁੱਲ:- 200/- ਰੁਪਏ ਸਢੇ:- 104

“ਤੇਪਿਆਂ ਵਾਲੀ ਕਮੀਜ਼” ਕਹਾਣੀ ਸੰਗ੍ਰਹ ਹੋਣਹਾਰ ਕਵੀ ਤੇ ਕਹਾਣੀਕਾਰ ਰਣਬੀਰ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰਿੰਸ ਜੀ ਦੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਜਗਤ ਨੂੰ ਪਲੇਠੀ ਦੇਣ ਹੈ। ਇਸ ਕਹਾਣੀ ਸੰਗ੍ਰਹ ਚ 53 ਛੋਟੀਆਂ ਵੱਡੀਆ ਕਹਾਣੀਆਂ ਸਾਮਲ ਹਨ , ਜੋ ਸਾਨੂੰ ਸਮਾਜਿਕ ਅਲਾਮਤਾਂ ਤੇ ਸਾਨੂੰ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾਉਦੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਓਨਾਂ ਦੇ ਹੱਲ ਵੱਲ ਤੋਰ ਦੀਆਂ ਹਨ। ਏਨਾਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸਰਲ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਵਰਤੋ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਜੋ ਆਮ ਪਾਠਕ ਦੀ ਸਮਝ ਵਿੱਚ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਏਨਾਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਦੀਆ ਸਤਰਾਂ ਬਹੁਤ ਭਾਵਪੂਰਤ ਹਨ। ਹਰ ਕਹਾਣੀ ਚੋਂ ਕਹਾਣੀਕਾਰ ਦੀ ਪ੍ਰੇੜਤਾ ਝਲਕਦੀ ਹੈ। ਕਹਾਣੀਕਾਰ ਦੀ ਹਰ ਕਹਾਣੀ ਸਾਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਪੱਖ ਤੇ ਸੋਚਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਜੇਕਰ ਕਹਾਣੀਆਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰੀਏ ‘ਮੰਦੇ ਕੰਮੀ ਨਾਨਕਾ’ ਕਹਾਣੀ ਸਾਨੂੰ ਕਿਸੇ ਦਾ ਬੁਰਾ ਨਾ ਕਰਨ ਦਾ ਸੰਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੀ ਹੈ , ‘ਕਰਣੀ ਵਾਲੇ ਸੰਤ ’ ਕਹਾਣੀ ਸਾਨੂੰ ਵਹਿਮਾਂ ਭਰਮਾਂ ਤੇ ਦੂਰ ਰਹਿਣ ਤੇ ਲਾਲਚ ਵਸ ਪੈ ਠੱਗੇ ਨਾ ਜਾਣ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ‘ਭੁੱਖ’ ਪੈਸਿਆਂ ਦੇ ਵਧੇਰੇ ਲਾਲਚ ਤੇ ਦੂਰ ਰਹਿ , ਆਪਸੀ ਰਿਸ਼ਤਿਆ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੀ ਹੈ। ‘ਸ਼ੱਕ ਦੀ ਮੌਤ’ ਕਹਾਣੀ ਰੋਜ਼ਮਰਾ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਅਨੇਕਾਂ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਸ਼ੱਕ ਤਹਿਤ ਮਰਦ ਸਮਾਜ ਵੱਲੋਂ ਔਰਤ ਤੇ ਢਾਹੇ ਜਾਏ ਜਬਰ ਜੁਲਮ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਪਹੁੰਚਾਉਂਦੀ ਹੈ।

ਇਸ ਕਹਾਣੀ ਸੰਗ੍ਰਹ ਵਿੱਚ ਕਹਾਣੀਕਾਰ ਨੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਪੱਖ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖ ਕੇ ਲਿਖੀਆਂ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਮੰਦੇ ਕੰਮੀ ਨਾਨਕਾ ,ਕਲੀਆਂ ਵਾਲੀ ਫਰਾਕ,ਚਾਬੀਆ ਵਾਲੀ ਫਰਾਕ,ਉੱਚਾ ਬੋਲ ਨਾ ਬੋਲੀਏ, ਰਿਸ਼ਤਿਆ ਦਾ ਘਾਣ, ਧੀਆਂ ਦਾ ਬਾਪ ਧੀ ਅੱਗੇ ਹਾਰਿਆ, ਸੁੰਨੇ ਗੁੱਟ ਦੀ ਰੱਖੜੀ,ਬੇਗਾਨੀ ਝਾਕ,ਕੁੜੀਆ ਤੇ ਚਿੜੀਆ, ਸਕੂਨ,ਸੂਰਤ/ਸੀਰਤ, ਧੀ ਹੋਣ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਤੇ ਮੌਕੇ ਤੇ ਚੌਂਕਾ ਆਦਿ। ਇਸੇ ਤਰਾਂ ‘ਅਣਗਹਿਲੀ’ ਕਹਾਣੀ ਸਾਨੂੰ ਸਮੇ ਦੀ ਕਦਰ ਕਰਨ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।

ਰਣਬੀਰ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰਿੰਸ ਦੀ ਕਿਤਾਬ ‘ਤੇਪਿਆ ਵਾਲੀ ਕਮੀਜ਼’ ਟਾਈਟਲ ਕਹਾਣੀ ਅੱਤ ਦੀ ਗਰੀਬੀ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਕਰਵਾਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸੇ ਨਾਲ ਮਿਲਦੀ ਜੁਲਦੀ ਕਹਾਣੀ ‘ਪਾਟੀ ਪੈਂਟ’ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਅੱਜ ਦੀ ਗਰੀਬੀ ਦਾ ਪੱਖ ਰੱਖਦੀ ਹੈ। ‘ਕਸ਼ਮਕਸ਼’ ਕਹਾਣੀ ਸਾਨੂੰ ਮਾਂ-ਬਾਪ ਨੂੰ ਬਿਰਧ ਆਸ਼ਰਮ ਨਾ ਭੇਜਣ ਦੀ ਪੱਖ ਪੂਰਦੀ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਕੁੱਲ ਮਿਲਾ ਹਰ ਕਹਾਣੀ ਸਮਾਜਿਕ ਤਾਣੇ ਬਾਣੇ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਹਰ ਕਹਾਣੀ ਦਾ ਪਾਤਰ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਵਿਚ ਸੰਪੂਰਨ ਹੈ।

ਰਣਬੀਰ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰਿੰਸ ਇਕ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਕਵੀ ਤੇ ਕਹਾਣੀਕਾਰ ਹੈ। ਉਹ ਅਖਬਾਰ , ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਤੇ ਸੋਸਲ ਮੀਡੀਆ ਦੇ ਮਾਧਿਅਮ ਰਾਹੀ ਪਾਠਕ ਵਰਗ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਆ ਰਹੀ ਗਿਰਾਵਟ ਦੀ ਗੱਲ ਸਾਂਝੀ ਕਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਕਹਾਣੀ ਸੰਗ੍ਰਹ ‘ ਤੇਪਿਆ ਵਾਲੀ ਕਮੀਜ਼’ ਦਾ ਮੈ ਇਸਤਬਾਲ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਏਨਾ ਦੀ ਕਲਮ ਨੂੰ ਤਾਕਤ ਬਖਸ਼ੇ। ਆਮੀਨ

ਜ਼ਿਹਨ ਅਤੇ ਅਸ਼ਲੀਲਤਾ

ਸ਼ਬਦ ਕਦੇ ਅਸ਼ਲੀਲ ਨੀ ਹੁੰਦੇ

ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਦੋ ਅਰਥੇ ਤੇ ਲੁੱਚੇ

ਅਸ਼ਲੀਲ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਜ਼ਿਹਨ ਹੁੰਦੇ

ਜੇ ਸਿੱਧ ਪੱਧਰੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ

ਬਣਾਉਂਦੇ ਦੋ ਅਰਥੇ ਤੇ ਲੁੱਚੇ

ਕੋਹੜਾ ਦਿਮਾਗ ਵਕਤਾ ਬਣ

ਇਸ ਤਕਨੀਕ ਨਾਲ ਇੰਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਚਾਰੇ

ਕਿ ਰਹਿਣ ਨਾ ਦਿੰਦਾ ਸੁੱਚੇ

ਫਿਰ ਇਹ ਬਣ ਜਾਵਣ ਦੇ ਅਰਥੇ ਤੇ ਲੁੱਚੇ

ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਅਰਥ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਨਾ ਹੋ

ਮਨੋਰਥਾਂ ਵਿਚ ਹੁੰਦੇ ਤੇ ਕੋਹੜੇ ਮਨੋਰਥ

ਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਅਰਥੇ ਤੇ ਲੁੱਚੇ

ਸ਼ਬਦ ਕਦੇ

ਵਰਲਡ ਪੰਜਾਬੀ ਟਾਈਮਜ਼
ਪ੍ਰੋ. ਹਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਸੰਗਰੂਰ

“ ਇਹੋ ਸਾਡਾ ਜੀਵਣਾ.....

ਵਰਲਡ ਪੰਜਾਬੀ ਟਾਈਮਜ਼
ਦੀਪ ਰੱਤੀ

ਉਂਜ ਕੰਜਕਾਂ ਨੂੰ—ਅਸੀ ਰਹਿੰਦੇ ਪੁਜਦੇ,

ਪਰ-ਕੁੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਰਹੇ ਹਾਂ ਕਤਲ ਕਰਾਂ

ਜਿਵੇਂ—ਛਿੜਕਾਅ ਕਰੀਏ, ਨਦੀਨ ਤੇ

ਦਿੱਤਾ ਜੜ੍ਹਾਂ ਤੋਂ—ਇੰਨਾਂ ਨੂੰ ਅਸਾਂ ਸੁਕਾ

ਧੀਆਂ ਤੋਂ ਬਿੰਨ—ਇਕੱਲੇ ਤੇਰੇ ਪੁੱਤਰਾਂ

ਦੱਸ—ਕਿਵੇਂ ਦੇਣਾ—ਵੰਸ਼-ਤੇਰਾ ਚਲਾ

ਔਰਤ ਹੀ ਔਰਤ ਦੀ, ਜਦ ਬਣੇ ਵੈਰੀ

ਹੋਰ ਦੱਸੋ ਕੌਣ ਕਰੇ, ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਭਲਾ

ਪੁੱਤ—ਜੀਮੇ ਤੋਂ—ਗੁੜ-ਲੱਭੁ ਹਾਂ ਵੰਡਦੇ

ਧੀਆਂ ਨੂੰ, ਪੱਥਰ ਕਹਿ ਕੇ ਲਿਆ ਬੁਲਾ

ਧੀ ਜੰਮੇ ਤੇ, ਮੱਥੇ ਪਾਈਆਂ ਤਿਉੜੀਆਂ

ਬਕਸ਼ੀ ਹੋਈ ਦਾਤ ਨੂੰ, ਦਿੱਤਾ ਮਨੇ ਭੁਲਾ

ਕੁੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਕਰਨ ਇਹ ਦਿਨ ਕੱਟੀਆਂ,

ਕਦੋਂ ਬਦਲ ਜਾਣ ਫੈਸਲੇ—ਦੇਣ ਮੁਕਾ

ਰੂੜੀ ਤੇ ਸੁੱਟਣਾ ਜਾਂ ਕੁੱਖ—ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ

ਇਹ ਵੀ ਦੱਸ ਸਕੇ ਨਾ, ਜੰਮਣ ਵਾਲੀ ਮਾਂ

ਕਿਹੜੇ ਪਾਪਾਂ ਦੀਆਂ, ਇਹ ਨੇ ਮਾਰੀਆਂ

ਲੱਗਦਾ ਰੱਬ ਦੇ ਮਾਰੇ ਹੋਣੇ, ਇੰਨਾਂ ਮਾਂਹ

ਇਹ ਜੰਮਣ ਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਤੇ ਬਾਅਦ ਵੀ

ਰਹਿਣ ਜ਼ਿੰਦਗੀ, ਚ ਪੀੜਾਂ ਸਹਿੰਦੀਆਂ

ਕਿਸੇ ਚਿਹਰਿਆਂ ਤੇ—ਤੇਜ਼ਾਬ ਸੁੱਟਿਆ

ਕਿਸੇ ਦਾਜ ਪਿੱਛੇ, ਦੇਣਾ ਇੰਨਾਂ ਨੂੰ ਜਲਾ

ਸੁਨੇ ਰਾਹਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਉਡੀਕਦੇ

ਲੁਕ-ਛਿਪ ਬੈਠਣ ਜੋ ਰਾਖਸ਼ ਕਾਮੀ ਕਾਂ

ਕਹਿੰਦੇ, “ ਪੁੱਤ ਹੁੰਦਾ— ਦੀਵਾ ਘਰ ਦਾ,

ਪਰ—ਗੱਲ ਚੇਤੇ ਰੱਖੋ ਓ, ਬੱਤੀ ਹੁੰਦੀ ਧੀ

ਕੱਲਾ ਦੀਵਾ—ਰੋਸ਼ਨੀ ਨਹੀ ਕਰ ਸਕਦਾ

ਬਿੰਨ ਬੱਤੀ ਦੇ—ਦੀਵੇ ਦੀ ਔਕਾਤ-ਕੀ